

O SIMBOLISTĂ AMĂRĂTĂ (ECATERINA SĂNDULESCU)

A Poor Symbolist Poetess (Ecaterina Săndulescu)

AI. CISTELECAN¹

Abstract

This paper investigates the life and comments the poetic works of Ecaterina Săndulescu. The author points out how the persecutions and trials through which the poetess had to pass during her lifetime have a significant impact on her poems, both on the stylistic and thematic level, while at the same time reflecting on the aesthetic value of her writing.

Keywords: Ecaterina Săndulescu, symbolism, aesthetic value

O biată și o amărâtă a fost și Ecaterina Săndulescu, măcar că, altminteri, vrîncoaie dîrză - și îndîrjită și mai și de viață (n. 1904, la Movilița din Vrancea, m. în 1988, la București).² Vine dintr-o familie lovită crunt de moarte: îi mor nouă frați, de mici, iar al zecelea – avocatul Spiridon Săndulescu – moare și el la abia 36 de ani.³ Mai avea și un tată destul de nesuferit, corcitură de țaran și orașean, pe care nu l-a văzut făcînd niciodată vreun gest de tandrețe ”față de nimeni și de nimic” și din pricina căruia maică-sa ”se mai refugia pe la neamuri”,⁴ cu cîrdul de copii ținîndu-i-se de poale. Ce-i drept, era om petrecăreț și aducea acasă toate bunătățile. Din nefericire, moare în primul război, așa că Ecaterina va aprofunda tot mai mult ”gustul amar al singurătății” pe care l-a simțit la internatul pensionului de fete ”Mihăileanu-Țuchel” din Focșani.⁵ Cu tatăl mobilizat, începutul războiului îi prinde cum e mai rău: ”5 copii mărunți, toți sub 10 ani, fără nici un ajutor de nicăieri.”⁶ Sub ocupație germană, la o școală particulară înființată de cîțiva profesori ”nemobilizabili”, își continuă studiile (clasa a II-a, colegă cu Mihail Steriade) ”fără un ghiozdan, fără cărți, fără caiete, fără rechizite școlare, fără o peniță măcar”.⁷ A dus-o greu, de fapt, tot timpul cît a fost la școli: ”în viața mea de școlar, în liceu și la universitate, n-am avut norocul niciodată să mîngîi o carte sau un curs nou”; nici copilăria nu i-a fost mai norocoasă: ”n-am ținut niciodată o păpușă în brațe, nici eu, nici surorile mele.”⁸ La așa condiții, nu-i de mirare că s-a cam acrit și că-n amintirile ei face malițiozități despre mai toate scriitoarele care-i ies în calea memoriei. Muncește, dă meditații, trage tare

¹ Prof., PhD., ”Petru Maior” University of Târgu-Mureș

² Datele biografice sunt împrumutate din articolul Lilianei Corobca (*Dicționarul general al literaturii române*, S-T, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007, p. 72). Sper să fie corecte, deși Enciclopedia *Cugetarea* zice că Ecaterina s-a născut în 1905.

³ Ecaterina Săndulescu, ... *Din umbra umbrelor*, Editura Albatros, București, 1981, p. 14.

⁴ Idem, p. 17.

⁵ Idem, p. 21.

⁶ Idem, p. 22.

⁷ Idem, p. 24.

⁸ Idem, p. 25.

și face câte două clase într-un an. Iese bine, în general, la examene.⁹ După război, în 1919, se redeschide la Focșani Liceul "Unirea" și aici are noroc de doi profesori poeți: I.M. Rașcu și Mihai Bantaș (le poartă bună amintire). La 16 ani e deja studentă la litere și filozofie, în București (colegă cu Streinu, Pompiliu, Cioculescu, Călinescu).¹⁰ Așa se face că e printre nuntașii lui Cioculescu și-n chiar toiul nunții Vianu o sfătuieste - la cerere, însă - să meargă profesoară în provincie.¹¹ Se și duce imediat după absolvire (1925) la Râmnicu Sărat. Ca studentă va fi fost simpatică și deschisă, de vreme ce cochetează (pînă și la seminariile lui Mihail Dragomirescu, pe care-l consideră mentor și protector) cu, bunăoară, D. Ciurezu (care o complimentează cuvenit, considerînd-o "vioaie și vibrantă *ca un șnur pe care-l deșir*").¹² La Râmnic își ia inima-n dinți și-i trimite lui Dragomirescu, pentru *Falanga*, "cele dintîi note, recenzii, mici poezii."¹³ Începutul a fost mai greu, pentru că apoi va scrie pe la o groază de gazete culturale (o listă impresionantă dă Dumitru Micu).¹⁴ La Râmnic nu e rău (ba e chiar binișor de vreme ce Ecaterina se laudă că ajunsese "mica vedetă a orașului"),¹⁵ dar nu stă decît un an, căci în următorul e trimisă la Craiova (la "Regina Elisabeta").¹⁶

Aici e și mai bine decît la Râmnic: "Băieții, toți în jurul meu, au dansat cu mine, spre necazul fetelor bogate ce se agitau pe scaunele lor".¹⁷ Ecaterinei îi place să le facă în necaz "fetelor bogate" (și-n comparație cu ea, mai toate erau bogate). Dar ghinioanele și necazurile se țin scari de Cati: se îmbolnăvește de tuberculoză și trebuie să se interneze în sanatorii (Brașov, Geoagiu – aici e martora "lansării" Domniței Gherghinescu-Vania). Și ea are, tot la Geoagiu, o idilă fulgurantă (dar sfîrșită și asta rău de tot, după una, tot fulgurantă, dar trădată cam mișelește, la Craiova): îl cunoaște pe "singurul om pe lume care mi-a dat și sentimentul demnității dragostei" – T. G. (lui îi dedică primul ei volum, *Spleen*, și despre ei doi scrie în romanul *Vina*, roman care "din 1929, zace în copertele manuscriselor mele").¹⁸ Numai că viața o persecută metodic și nemilos pe Ecaterina: T.G. se duce la acasă, la Brăila, să facă rost de bani pentru a pleca în lume cu Ecaterina și cum nu izbuteste, se întoarce la Geoagiu și se împușcă.¹⁹ Ecaterinei îi rămîne doar un teanc de scrisori, "cele mai frumoase ce am primit vreodată", dar pe care i le fură I. G., care "brava astfel un rival mort".²⁰ După ce se pune pe picioare (și-și mai revine din "doliul cosmic" scriind, la Văratec, poeziile din *Spleen*), la 21 de ani intră încrezătoare în Sibiu, titulară la

⁹ Dar ce examene puteau fi pe-atunci! La cel de absolvire a clasei a VIII-a (pe care l-a susținut la Liceul "Matei Basarab" din București), proful de istorie o întrebă nici mai mult nici mai puțin decît "care sunt așezămintele brîncovenesti pe Argeș de la izvor, pînă la vărsare?". I-auzi la dl profesor Enache Ionescu! (Idem, pp. 35-36).

¹⁰ Idem, p. 45.

¹¹ Idem, p. 62.

¹² Idem, p. 61.

¹³ Idem, p. 67.

¹⁴ În prefața la: Ecaterina Săndulescu, *Cîntecul spiralelor*, Editura pentru literatură, București, 1969, pp. 6-7.

¹⁵ Ecaterina Săndulescu, ... *Din umbra umbrelor*, p. 68.

¹⁶ Idem, p. 71.

¹⁷ Idem, p. 75.

¹⁸ Idem, p. 85.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Idem, p. 86.

”Domnița Ileana”.²¹ Sibiul îi e însă ostil (colegele de cancelarie, del!) și se deprimă. Norocul ei (dacă se poate zice de ceva ce Ecaterina va regreta imediat) însă că o doamnă din Râmnic o recunoaște (avantajul de a fi fost vedeta orașului!) pe când se plimba, amărîtă, prin Parcul Arini și-i propune pe loc s-o mărite ”cu un băiat excepțional”.²² Ecaterina primește fără ezitări și-n zece zile e deja măritată cu locotenentul Celestin Catrinaru, dar îi pare rău de pasul făcut încă de la nuntă (la care bun i se pare doar vinul)²³ (a și semnat, zice Liliana Corobca, cu numele Ecaterina Catrinaru).²⁴ Firește, tot o dramă urmează, pînă la urmă: Celestin moare pe front, în 1942.²⁵ Cum Celestin e mutat la Bacău, Ecaterina e detașată și ea acolo, la Școala normală de fete. E colegă de cancelarie cu Agatha și-l cunoaște (să zicem) ”într-un amurg plumburiu” (obligatoriu, în Bacău buletinele meteo se dau strict din Bacovia) pe poetul care umbla agățat de toarta Agatheii, însă acesta, absent total, nici n-o bagă în seamă, deși, recunoaște Ecaterina, ”atmosfera poeziei lui se insinuase discret în primul meu volum de versuri.”²⁶ (Nu chiar ”discret”, de fapt, ci destul de vizibil). Se-ntoarce-n '31 la Sibiu, cu gând să stea ”departe de zgomotul oricărei mondenități”, dar e ”dibuită” de ”un grup de intelectuali cu aspirații literare” și pun împreună la cale gruparea *Thesis*,²⁷ care voia ”localism creator.” Trăiește doi ani în euforie culturală, scrie, publică, pregătește o antologie de literatură feminină – cu care va intra în tandemul care a realizat *Evoluția scrisului feminin în România*. Firește că Margareta Miller-Verghy o trage pe sfoară (Ecaterina are complexul persecutatei, toți o fură și-o înșeală) și-și reține ”în arhiva personală întreg materialul antologiei, adus, în majoritate, de mine”, după ce, din tirajul de 1000, îi dăduse Ecaterinei doar 100 de exemplare drepturi (pe motiv că Ecaterina avea salariu iar Mărgărita doar pensie).²⁸ Pe bun drept (de-o fi cum zice), Ecaterina are năduf și constată că ”în materie de creație spirituală” ”colaborarea nu e bună”.²⁹ Dar treaba era făcută. În '34, tot după Celestin, ajunge-n București, dar obține catedră doar la Ploiești (face naveta); nimerește iar într-o ”cancelarie clasică de viespi” (la ”Despina Doamna”) și, oricum, Ploieștiul nu-i place: din tot orașul numai I. A. Basarabescu știa că e scriitoare.³⁰ Își ia oarecum o revanșă de orgoliu (de care e mîndră foarte), căci se impune în comisiile de bacalaureat. Într-una din aceste comisii, la Buzău, citindu-i poezia *Civilizație*, Miron Nicolescu, prezidentul comisiei, îi zice că dacă mai are zece poezii ”de factura aceasta” e ”un poet mare”.³¹ Am impresia că Ecaterina era

²¹ Idem, p. 90.

²² Idem, p. 91.

²³ Idem, p. 92.

²⁴ Liliana Corobca, *op. cit.*

²⁵ Ecaterina Săndulescu, *op. cit.*, p. 193.

²⁶ Idem, pp. 93-96.

²⁷ Idem, p. 101. Fondatori, zice Ecaterina, mai erau Pimen Constantinescu, Al. Dima, doctorul I. Popescu-Sibiu, Paul Constant, M. Alexiu; se adaugă apoi Horia Petra Petrescu, Emil Cioran și tot mai mulți sibieni culturali. Cu doctrina s-a însărcinat Al. Dima.

²⁸ Idem, pp. 124-125.

²⁹ Ibidem, p. 125.

³⁰ Idem, p. 132, 133. Ca navetistă – ”colegă de navetă” - o cunoaște pe ”Adela” lui Ibrăileanu (Olga Tocilescu/Mavrodineanu), atunci la al patrulea – și ultimul – soț, care, zice răutăcioasă Ecaterina, a reușit ”să o determine la inevitabila sinucidere” după ”numai trei luni de la căsătorie” (pp.137-138).

³¹ Idem, p. 134.

convinsă că are. Anii '30 sunt cu succese literare, dar, "sub raportul vieții personale" "au fost dintre cei mai chinuți".³² Poate și din cauze casnice (Cati e discretă și rece în aceste probleme), dar și din pricini mai literare (succesele nu erau chiar așa mari); în plus, nimeni n-o plătea pentru ce scria, căci, fiind ea "prea rezervată prin redacții, lipsită și de spirit practic, de flerul arivismului sau de aventură", se simțea "onorată" de toate cererile venite de la gazete, fără să mai pretindă.³³ "A fost – zice ea făcând bilanțul colaborărilor gratuite – și aceasta o cruntă formă de exploatare a muncii noastre"³⁴ (după război, cam vorbește în lozinci anticapitaliste). De harnică e, însă, harnică și face manuale pentru cursul secundar. După ce mai face și un an de navetă la Buzău (1936-1937), sculându-se "la ora patru,"³⁵ se întoarce la Sibiu, unde "o voce interioară" o somează să ridice "statuia de bronz a lui M. Eminescu."³⁶ Se pune imediat pe strâns fonduri ("cu strachina în mână" ar fi zis Crevedia)³⁷ și-l abordează pe Oscar Han, numai că acesta vrea 300 000 de lei (n-avea atâția) și, peste toate, mai voia să-i facă și o simplă reproducere, căci o întreabă "pe care să vi-l fac, pe cel de la Galați sau pe cel de la...".³⁸ Așa că-l alege pe Radu Moga și bustul se dezvește în Parcul Arinilor în toamna lui '38 (e momentul ei de glorie: vin oficialități, scriitori, lume). În vara aceluiași an își vede împlinit un alt proiect ambițios, pentru care s-a bătut din '35: un congres al profesorilor de română (desigur că nu l-a făcut singură, dar, după cum le istorisește, pare că fără ea nu s-ar fi făcut). E anul ei de vîrf: face și o excursie extaziantă în Italia. După refugiul Universității clujene la Sibiu, se apropie de mediul universitarilor veniți, frecventînd, zice ea, "cu regularitate cursurile Universității, îndeosebi prelegerile profesorului D.D. Roșca".³⁹ Cel mai mult se apropie însă de Blaga ("frecventam aproape zilnic casa Blaga", sub pretextul meditațiilor acordate lui Dorly),⁴⁰ care-i și propune să-și schimbe subiectul doctoratului angajat la Liviu Rusu (despre estetica urîtului ar fi fost) pe "Ideile cosmogonice ale poporului român, așa cum se oglindesc în folclorul nostru."⁴¹ Blaga e imperativ-șăgalnic (Fă-o! Altfel o lucrez eu!)⁴² iar Ecaterina primește cu "entuziasm euforic" și se înhamă total. Se înscrie și infirmieră la Crucea Roșie, dar după trei luni cade "extenuată".⁴³ Altfel, e prezentă în viața culturală a orașului iar în 1945, "sub egida Frontului Democrației Populare", ajunge directoarea Liceului de fete. Pe lângă săptămînalul *Curierul*, editat de căpitanul Anton, înființează un cenaclu (cu Radu Stanca, Doinaș, Larian-Postolache, I. Ionescu-Silvan) – cărîndu-l și pe Blaga la o ședință.⁴⁴ Se strică – inevitabil – și relațiile cu Blaga, de care, zice ea, s-a lăsat atrasă datorită "farmecului personal", dar de care se depărtează din cauza "neconcordanței

³² Ibidem.

³³ Ibid.

³⁴ Idem, p. 135.

³⁵ Idem, p. 143.

³⁶ Idem, p. 148.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Idem, p. 151.

³⁹ Idem, p. 183.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Idem, p. 185.

⁴² Ibidem.

⁴³ Idem, p. 188.

⁴⁴ Idem, pp. 224-225.

gândirii sale majore cu spiritul istoric al culturii românești.”⁴⁵ (Cati-Cati!!!) E mai sigur că începuse să-l agaseze (peste toate, în viața de Don Juan a lui Blaga atunci era ”momentul Domnița”) că altfel nu văd de unde o asemenea izbucnire de aprigă gelozie conceptuală (ca să zic așa) cum e cea relatată de Ecaterina (ar fi folosit într-o zi cuvântul ”stihial” iar Blaga ar fi sărit ars, zbierînd: ”Îți interzic să folosești un asemenea termen. El aparține unei anumite filosofii /.../ și nu dau voie nimănui să uzeze de el”).⁴⁶ Zică cine ce-o zice, dar eu n-o cred pe Kate (își controlează greu răutățile și se vede că are prea multă fiere). Mai stă în Sibiu pînă-n 1969, cînd se mută definitiv în București,⁴⁷ dar nu pare să mai fi scris versuri.

Așa cel puțin s-ar putea deduce din antologia *Cîntecul spiralelor*,⁴⁸ unde ultima poezie e din 1961 și omagiază plimbarea lui Gagarin printre stele. Firește, titlul antologiei se potrivește ca nuca-n perete cu spiritul strivit de suferință din poezia Ecaterinei, una în care, cum zice Liliana, ”tristetea, dezolarea, singurătatea, inutilitatea, nevroza constituie note definitorii.”⁴⁹ Uite însă că pe Dumitru Micu l-a ”reținut imediat” cu totul altceva, și anume ”plăcerea de a nota grațios priveliști care încîntă” și-n care ”imaginile sunt vapoase și punctate de stări sufletești vag precizate”.⁵⁰ Asta n-ar fi de mirare, de vreme ce ”simboliștii sunt modelele indiscutabile”⁵¹ ale Ecaterinei și însuși Dumitru Micu observă îndată că, pe fond, e vorba de ”o irezistibilă atracție spre melancolie, spre o interiorizare generatoare de insatisfacții, îndoieli și anxietăți.”⁵² Are, firește, și Ecaterina melancolii, dar de drept ea se revendică dintre damnații iremediabil, dintre cei a căror viață e pusă sub blestem (e cuvîntul-cheie al primului volum) și sechestrată strict în suferință (pe care înclinația spre emfaze și spre oarece retorism suferitor vrea s-o facă acută absolut). Are pentru asta și destul argument biografic, așa că nu va fi fost doar o preluare a modelului funebral bacovian (deși acesta apasă greu). Dar și Ecaterina apasă cît poate pe retorica funestelor, pe dramatica de destin: ”Cad clipe de tăcere în apa răzvrătirii mele.../ Mi-s aripile reci și-avîntul mort cu ele./ Pustiul nins din mine cu albe flori de vis/ Se zbate-n deznădejde ca neguri în abis...// Mi-e frig și întuneric... În hohot sec de vînt/ Își geme lung povara truditul meu pămînt.../ Blestemul își înfige adînc cuțit în mine,/ Îl simt cum se-nroșește cu stropii calzi din vine...” (*Straniu*). Damnația e tot mai rezolută și mai definitivă iar Ecaterina o prezintă ca pe o sentință destinală: ”Ce voi mai fi, în suflet cu pînze de blestem,/ Pe-o mare de-ntuneric, cu valuri care gem...” (*Neliniști*). Biata fată e prinsă ca o victimă eternă în pura dialectică repetitivă a durerii și pustuirii interioare: ”Și azi... și mîini... ca ieri.../ Cad gândurile-mi grele pe lespezi de dureri.../ Se sparg în suflet trist și mor într-un ungher,/ De doruri risipite în umbră și mister...” etc.

⁴⁵ Idem, p. 228.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Liliana Corobca, *op. cit.*

⁴⁸ Antologia e cam severă cu cele două volume apărute (*Spleen*, 1930, *Nemesis*, 1936), dar deocamdată va trebui să ne bazăm pe ea, căci n-am dat de volumele propriu-zise. Cam jumătate din cuprinsul ei e acoperit de inedite și poeme recuperate de prin reviste.

⁴⁹ Liliana Corobca, *op. cit.*

⁵⁰ Dumitru Micu, *op. cit.*, p. 7.

⁵¹ Liliana Corobca, *op. cit.*

⁵² Dumitru Micu, *op. cit.*, p. 8.

(*Mărturisiri*). La așa copleșeală de suferință, devine de la sine că invocația morții pare singura soluție: ”Cu gura rătăcită pe florile-nghețate/ Îți sorb cu sete-adâncă tot duhul tău de moarte;/ Și cred că eu sunt moartă și tu ești încă viu,/ Și-ți cer, îl vreau, e-al meu tot locul din sicriu!” (*Gînduri*). De n-ar fi atât de amarnic lovită, Ecaterina ar avea, într-adevăr, peniță de nostalgii simboliste murmurate pe arie de tristețuri: ”Prin luminișuri limpezi de zări în asfințit,/ Coboară-n suflet trist și visului robit/ Tăceri ce-nchid în ele magia unui gând,/ Cu farmec cald de basm, în freamăt lin și blînd” etc. (*Înserare*). Programată cum e pe suferință, face cu ea infuzii delicate, administrînd-o și celor mai sărbătorești pasteluri: ”Se zvîrcolesc în aer, puzderii, fulgii fini./ Și pomii grei de nea, îmbrobodiți în glugi,/ Prin crengi înveșmîntate în țurțuri de lumini,/ Își ațipesc durerea în freamăt blînd de rugi...” (*Ninge*). Altminteri ar avea mari rezerve de elan, căci are un suflet dispus la extaze și zboruri: ”Mi-e sufletul o stepă cu grele zări de infinit.../ Îl simt cum se-avîntă în zboru-i rătăcit,/ Rupînd fișii de nouri, de spații și de astre,/ Prin vastele tăceri a lumilor albastre...” etc. (*Spleen*). Numai că unde să zboare cînd e închis între pereți fatali de suferință?! Ar mai zburda și Ecaterina dacă n-ar fi legată definitiv de ”stîncă” durerii și dacă ar putea sparge cercul de fier al blestemului și damnației. Și ar fi avut cu ce, văzînd ce elanuri i se strivesc.

La asemenea agresivitate a soartei nu-i de mirare că al doilea volum o invocă tocmai pe zeița însărcinată cu ținerea echilibrului între dureri și satisfacții; cumva-cumva Ecaterina trebuia să-și răzbune – ori măcar să-și sublimeze - excesul de injustiție destinală. Dar cine se poate răzbuna pe propriu-i destin? Dacă așa-i scris, așa rămîne. Așa și la Ecaterina: tot ”marșuri funebre în mine cîntă” (*Reminiscentă*). Și cum n-ar cînta cînd lumea nu e decît epifanie de neant: ”Curgi, curgi,/ Sălbatec șuvoi al vieții,/ În hăuri te-arunci...// Mori,/ Moartea le-ajunge/ Din noapte,/ În albele zori/ Pe toate, pe toate...// Nimic jos,/ În gând neîncăput,/ În searbăd tumult,// Nimic sus,/ În veacul răpus.../ Nici îndărăt, nici înainte,/ Viața – morminte...” (*Stampă*). Nici măcar *ceasul de taină* nu e unul de miracole, ci tot unul de suferință crudă: ”Cînd trupul e spin, visul e sînge,/ Dorința, jertfă în zarea de vînt/ Și freamăt...” (*Ceasul de taină...*). (Freamăt există, din loc în loc, la Ecaterina, dar n-are loc de suferință; mai zvîcnește în cîte-un vers dar e repede năpădit de apele negre ale durerii). În orice caz se strînge atîta resentiment față cu așa soartă încît Ecaterina ajunge la epigrame expresioniste ale exasperării: ”S-ascunzi rîsul în caverne de plămîni,/ Scuipe în al credințelor far;/ Să gemi cu nervii, arc peste lumi,/ Urlînd în haos-ocean solitar...” etc. (*Durere*). Iar peisajul existențial e tot mai cumplit: ”Mă sfîșie tăceri de împietrite lumi.../ Răcoarea lor mă soarbe din greu adînc de mine,/ Și-n prag uscat de vînturi, pe margini de genuni,/ Mă năruie durerea în spaimele alpine...” (*Perspectivă*). Normal că la așa cotă compactă de suferință și injustiție destinală simbolul ”civilizației” cinice absolut nu poate fi decît abatorul: ”Abator, sanctuarul umanității carnivore.../ Regat al morții cu stigmatul științei triumfal,/ Într-un oraș cu vedete, lumini multicolore,/ Cu ploii rafinate, dintr-un cer de opal” etc. (*Civilizație*). Și mai normal e ca Ecaterina să se învîrtă, ca un satelit bacovian (parc-ar fi o a doua Agatha), pe aceeași orbită de teme și atitudini.

Poemele strânse de prin reviste și sertare nu-s altfel (nici chiar cele cu deviație blagiană), căci tot din pustiul interior și din suferința – acum mai cu metafizică, luată, destul de caricatural, de la Blaga – pătrunsă în toate se adapă: ”Doamne, de ce-s pline fântînile toate cu-amar,/ Și-agoarele vorbelor tale-s fără de dar?...” (*Obsesie*). Cînd descîntă bacovian, cu atît mai mult expoziția de angoase e mai terifică: ”Frig de temniță grea... pîndă.../ Suflet, amară osîndă.../ Gînd în scorbură neagră de zare,/ - Tîlhar la drumul mare...” etc. (*Strigăt*). Paradisurile-n destrămare ce iau tonul din Blaga se bacovianizează și ele (trecînd peste barbarismele conceptuale injectate de Ecaterina): ”Cerule apasă încă viu,/ Pe mine, pe tine, ca un sicriu...// Peste tot, pe unde-mi port delirul,/ Eul meu reflectă iadul...// Valoarea, melodia îndură exilul,/ Peste tot, pe unde timpul îți poartă declinul...” etc. (*Poem*). Cu ajutor blagian, sigur că Ecaterina ajunge acum mai ușor la ceva expresionisme de decalc: ”Că bat strigoii în toate nopțile în ușă;/ Somnul omului îi iad, pîinea cenușă.../ Nu se mai aude zborul lăstunilor, vrăbiilor,/ Ceru-gurii-i ars de spuza zodiilor...” etc. (*Tată* – e chiar dedicată lui Blaga). Se vede însă și din aceste poeme de strînsură că Ecaterina ar fi avut și abilitare în extaze, dacă soarta n-ar fi fost atît de consecvent nedreaptă: ”Iubire, înalță-mă în zări de slavă/ Atît de sus, ca îngerii să vadă/ Un suflet înflorind ca merii din livadă,/ Cînd dorul arde-n sînge ca o lavă...” (*Cîntec*). Din păcate, toată lumea știe cum e soarta: crudă. Iar a Ecaterinei cu deosebire. Altminteri, Ecaterina a făcut confesiune onestă, căci potrivit propriei convingeri ”nici o femeie nu scrie decît din nevoia de confesiune a dramei interioare și aceasta pentru iluzia găsirii unui echilibru, în economia vieții personale.”⁵³ Poate că terapia a funcționat.

Mihai Zamfir n-o antologhează în *Palatul lui fermecat*⁵⁴ pe biata Cati; poate nici n-ar fi avut loc de vedetele prezente acolo, dar îi face totuși nedreptate nici măcar pomenind-o, deși Ecaterina a scris un lung *poem în proză*: *Omul din vis*⁵⁵, făcînd - baremi în acest sens - performanță. Ce-i drept, doar cam cu asta rămîne, căci poemele (nu-i, firește, unul singur) se pierd în ”meditații” nesfîrșit de banale (”S-a spus întotdeauna, de unii sau de alții, că războiul este un rău necesar. /.../ Eroare, profundă eroare în veacul socialului” – *Băutorii de sînge*) sau în însemnări grav-prețioase: ”Gîndul se scutură, își bate aripile, ca un cocoș în revărsatul zorilor. Zori albe de liniști. Privilegiul unui ceas de luciditate în acest feud al morții” etc. (*Înserare*). Destul de controlat în poemele propriu-zise, cepul prețiozităților ce lustruiesc banalitățile e acum larg deschis.

Bibliografie

Țara noastră, 1936, nr. 1067; 1937, nr. 1454;
Al. Piru, *Varia*, Editura Eminescu, București, 1972.

⁵³ Ecaterina Săndulescu, ...*Din umbra umbrelor*, p. 111.

⁵⁴ *Palatul fermecat*, Antologia poemului românesc în proză, Antologie, prefață și note biobibliografice de Mihai Zamfir, Editura Minerva, București, 1984.

⁵⁵ Editura Cartea Românească, București, f.a. /1973/.